

גוט שבת Gut Sábész

19. évfolyam 29. szám • Ára: 330 HUF • ב"ה

KIADJA: CHABAD-LUBAVICS ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET

Gyertyagyújtás Budapesten: 19:23 • כ"ו ניסן תשע"ז • 2017. 4. 21. • פרשת שמיי • Szombat kimenetele: 20:34

„Hol volt az ember?”

A holokauszt magyarországi áldozataira emlékeztek

Április 16. immár 17 éve a Holokauszt magyarországi áldozatainak emléknapja. 1944-ben ezen a napon kezdték meg Magyarországon a zsidók gettókba zárását. Az emléknap alkalmából a Páva utcai Holokauszt Emlékközpontban tartottak megemlékezést.

A megemlékezésen beszédet mondott *Simicskó István* honvédelmi miniszter is. Mint mondta, „a nácik a félelem birodalmát, a halál civilizációját építették ki szisztematikusan, mérnöki pontossággal”, amihez a rossz szándékú emberek hatalomra kerülésén túl a társadalom közömbössége is kellett.

Köves Slomó, az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség vezető rabbija beszédében arról szólt, hogy az emlékezés a fájdalom túl „szellemi és lelki egészségünkhöz szükséges spirituális feladat” is, amelyet egész évben gyakorolni kell. Rámutatott

arra is, hogy hiába vált megszokott gyakorlattá az emléknap, a holokauszttagadók száma évről évre növekszik, miközben a holokauszt-túlélők száma csökken. Ennek eredményeként a most felnövő generációnak egyre kevesebb lehetősége van első kézből hallani a vézskorszakról. Ezért egyre fontosabb „jól emlékezni”, valódi tartalommal megtölteni és átélhetővé tenni az emlékezést.

A vezető rabbi felidézte dédapja, *Rónai Samu* erdélyi ügyvéd életét, aki magyar hazafiként 1920-ban nem volt hajlandó felesküdni a román koronára, noha ezzel elvesztette egzisztenciáját. Rónai Samu az elsők között üdvözölte a 2. bécsi döntés után a bevonuló magyar hadsereget – azt a hadsereget, melynek katonái két évvel később felrakták a családjával együtt az auschwitzi vonatra. Akik azzal akartak jó magyarok

lenni, hogy feladták a zsidóságukat, téves úton jártak, összegezte *Köves rabbi*. Nem lehet azzal megerősíteni az identitásunkat, hogy lényünk egy részét elnyomjuk.

Beszédében a rabbi feltette a vézskorszak talán legnehezebb kérdését: hol volt Isten, hogyan engedhette ezeket a borzalmakat? A nemrég elhunyt *Elie Wiesel* Nobel-díjas író idézve felelt meg saját magának: nem az a kérdés, hol volt Isten, hanem, hogy hol volt a szabad választás lehetőségével megáldott ember. Mint elmondta, azt az univerzális tanulságot kell levonnunk, hogy minden nap van lehetőségünk választani a jó és a rossz között, és élnünk kell a választás jogával, hiszen a rossz nem egy távoli erő, hanem ugyanúgy bennünk van, mint a jó. A kérdés az, hogy tud az ember annyira lecsúszni, hogy ez a rossz előjöjjön.

1% a rászorulókért

Közeledik az adóbevallás ideje. Ne hagyja elveszni 2x1%-át, ajánlja fel szervezeteinknek! Az EMIH – ahogy tavaly – 2017-ben is rászoruló honfitársainkat segíti a felajánlásokból. Figyelem! Változik a felajánlás rendszere.

Tájékozódjon a részletekről a www.cedek.hu/2017-egyszazalek/ oldalon!

Ráckeve – Mitől boldogok és minek örülnek a zsidók?

A nagyszerű ráckevei Sábáton sorozat soron következő állomásán a zsidó életút jeles napjaival, az öröm megélésével, jelentőségével és misztikus jelentésével foglalkozunk. Felejthetetlen sábiti hangulat, érdekes előadások és gyerekprogramok a ráckevei *Duna Relax & Event Hotel*ben április 28-30-ig. További információ és jelentkezés: 061-268-0183; posta@zsido.com

Mázl tov!

Gratulálunk *Steiner Noéminek* és *Ilya Tarbeevnek* kisfiuk, *Nátán Mátitjáhu Leib* születése és körülmétélese alkalmából.

Gratulálunk *Lózszy Tamásnak* és *Bársony Áginak* kisfiuk, *Slomó Zálmán* születése és körülmétélese alkalmából.

A szertartásokra, melyeket *Köves Slomó* rabbi végzett el, baráti és családi körben került sor.

Gratulálunk továbbá *Zálmánov Slomó* rabbinak és *Cháyának* negyedik kislányuk, *Zelda Ráchel* születése alkalmából.

Kívánjuk mindhárom családnak, hogy neveljék gyermekeiket tóratanulásra, micvákra és zsidó esküvőre.

Köves Slomó rabbi beszédet mond

Hetiszakasz

Tisztátalan állatok

Szakaszunk – *Smini* (3Mózes 9:1-11:47.) – a Hajlék felavatásáról szól, s ebben az előző szakasz végén leírt folyamatról, melyben Mózes hét napon keresztül előkészíti és felavatja testvérét, Áront s fiait a Szentély szolgálatra, miután beavatta őket a Szolgálat min-

den csinjába-bínjába. A szakaszban találjuk azt a tragikus esetet is, amelyben Áron két fia – Nádáv és Ávinu – egy tévedés folytán életét veszti. A szakasz utolsó része felsorolja a tiszta és tisztátalan, illetve ehető és nem ehető állatok és szárnyasokat.

Zsidó híradó

Peszáchi széder vacsora a Fehér Házban

A Fehér Házban mostanra tradícióvá vált a Peszách alkalmából tartott ünnepség. Elsőként 2009-ben, Barack Obama elnök ideje alatt rendeztek széder estét a stáb zsidó tagjainak. A The Washington Post értesülései szerint idén a Ház Indian Treaty Room nevű termében tartották meg az ünnepséget, Donald Trump amerikai elnök részvétele nélkül. A hagyományoknak megfelelően a széderen kóser vacsorát szolgáltattak fel a résztvevőknek.

Bár korábban arról szóltak a hírek, hogy az elnök zsidóságba betért lánya, *Ivanka Trump* is részt vesz az eseményen, végül férjével, *Jared Kushner*rel és három gyermekükkel – *Arabelával*, *Joseph-el* és *Theodore-ral* – a kanadai *British Columbia*-ban töltötték az ünnep első két estjét. *Ivanka* a Twitteren

tett közzé egy fotót a családjáról, a következő üzenettel: „A peszách idején megemlékezünk az egyiptomi kivonulás jelentőségéről, és megünnepeljük azt a szabadságot, amit napjainkban élvezhetünk! #ChagPesach” – írta bejegyzésében.

Trump saját személyes és elnöki Twitter fiókján keresztül is köszöntötte a zsidókat Peszách alkalmából: „Boldog Peszáchot mindenkinek, aki ünnepli az Amerikai Egyesült Államokban, Izraelben és a világban. #ChagSmaeach”

Tavaly decemberben *Ivanka* olyan fotót tett közzé a közösségi médiában, amelyen férjével és gyermekeivel közösen gyűjtöttek gyertyát hanuka alkalmából, februárban pedig sábat vacsorán látták vendégül az elnök embereit washingtoni otthonukban.

Törpékként az óriások vállán

Hetiszakaszunk, a *Smini*, a szentély-felavatás hét napját követő nyolcadik nap eseményeinek a leírásával foglalkozik. Bölcséink értelmezésében azonban ez a nap sok szempontból az első nap is volt. A hét első napján volt, vasárnap, Niszán hónap első napján, mely egyben az új év első napja is volt. Ez volt az első nap, hogy az Isteni jelenlét, aláereszkedett a Szentélybe, s a papság intézményének is ez volt az első napja. Fentiekből látjuk, hogy ez valami fontosnak volt a kezdete, sok mindenre ekkor került sor először.

Felmerül a kérdés, hogy akkor a Tóra miért a „Nyolcadik napon”-nal kezdi a hetiszakaszt?

A nyolcas számnak több jelentése is van a zsidó hagyományban. A hét a természetnek a száma, ami a hét napjaiban is megjelenik. A nyolcas efölött van, a természet felett, így „isteni szám”. Azt is jelenti, hogy ez nemcsak egy szám önmagában, hanem az előző hétnek a folytatása. Ez a dolgok egymáshoz fűződő kapcsolatát tanítja, azt, hogy semmi sem értelmezhető önmagában, csak az előzményével együtt.

A mi generációnkra azt mondják: „törpék az óriások vállán”. Mert habár spirituális értelemben alacsonyabb szinten állunk, mint elődeink, ám az ő erőfeszítéseiknek köszönhetően, és az általuk elért eredmények segítségével a vállukra állhatunk, s magasabbra juthatunk, mint ők bármikor.

A hetiszakaszban olvassuk, hogy Áron két fia olyannyira vágyott az Istenhez való közelségre, a vele való egyesülésre, hogy teljesen elszakadtak a realitástól, és valósággal elemésztdtek. Ez arra tanít minket, hogy míg természetesen vágyunk rá, hogy spirituálisan tartalmas életet éljünk, mindezt úgy kell elérnünk, hogy közben nem szakadunk el önmagunktól s a valóságtól. Csak evilági dolgokon keresztül, a micvákon keresztül érhetjük el. Nem a világtól való elfordulással, hanem az abban való minél erősebb részvétellel. Így tölthetjük meg a fizikai valóságunkat spirituális tartalommal, az Isten által meghatározott módon.

Kovács Kristóf rabbinövendék cikke Mordechai Wollenberg rabbi írása nyomán

Imaidők a következő hétre:

Talmud Egylet – Sász Chevra Zsinagóga (VI., Vasvári Pál u. 5.)

Vasárnap-péntek: 8:00: Reggeli ima

Vasárnap-csütörtök: 19:30: Délutáni-esti ima (a Keren Or-ban)

Péntek: 18:30: **Miért nincs szólásszabadság a zsidóságban?**

(Oberlander Báruch előadása);

19:30: *Minchá* délutáni ima, *Kábálát Sábát*, majd *Kidus* és vacsora

Szombat: 8:45: Hetiszakasz-tanulás,

9:15: Reggeli ima, majd *Kidus*; 19:25: Délutáni ima, majd *szeudá slisit*

Óbudai Zsinagóga (III., Lajos utca 163.)

Vasárnap és állami munkaszüneti napok:

10:00: Reggeli ima

Hétfő-péntek (munkanapokon): 6:30: Reggeli ima

Péntek: 19:00: Tanulás, 19:30: *Kábálát Sábát*, majd *Kidus*

Szombat: 9:15: Hetiszakasz a kabbala tükrében

10:00: Reggeli ima, majd *Kidus*

Velem és a Rebbével történt

A Rebbe próbája

Londonban születtem és nevelkedtem. Egészen az 1970-es évekig, míg először nem találkoztam a Stamford-Hill-i Chábáddal, egy mozgalmas, ám vallástalan életet éltem. Ekkor már házas ember voltam, gyerekekkel. A feleségem már korábbról ismerte Faivish Vogel rabbit, így engem is bemutatott neki, és szoros barátság alakult ki köztünk. Sok évig az Brit Lubavics Baráti társaság elnöke voltam, amit a különböző lubavicsi tevékenységek anyagi támogatására hoztunk létre. Évente nagy vacsoraesteket rendeztünk, amire a világ számos prominens alakját is meghívtuk, többek között írókat, vezető rabbiakat és politikusokat is.

Mikor Vogel rabbi mondta, hogy New Yorkba kéne mennem találkozni a Rebbével, azonnal lecsaptam a lehetőségre. A találkozó előtt még eltöltöttem egy nagyon emlékezetes sábeszt az ottani Chábád központban, az Eastern Parkway 770-es épületében. Emlékszem, mikor a Rebbe belépett a terembe, a tömeg egyszerre szétnyílt, hogy helyet adjon neki. Olyan volt, mint amikor a zsidók előtt szétnyílt a tenger. A sábeszi fárbrengenemen elől kaptunk helyet Vogel rabbról, így kitűnően láttam a Rebbét az emelvényen. Vogel rabbi folyamatosan fordította angolra a Rebbe által mondottakat, hosszú órákon keresztül. Leírhatatlan élmény volt, valami olyan, amit nem lehet szavakba önteni és elmondani annak, aki nem volt ott személyesen. Ezt követően került sor a mi találkozásunkra.

Mikor beléptem a szobájába, nagyon izgatott voltam, de a Rebbe személye, kisugárzása egy pillanat alatt megnyugtatott. Számos témát érintettünk beszélgetésünk során, többek között az angol zsidóság helyzetét, Izrael államát, vagy általában a zsidók szükségleteit. Hajnali fél kettőkor találkoztunk s végül egészen négyig beszél-

gettünk. Utólag azt gondolom, hogy a Rebbe fel akarta térképezni, hogy mi van egy olyan ember mögött, mint én, hogy milyen rejtett tartalékkal vagy tehetséggel rendelkezem, amit még ki tudnék használni. Azt éreztem, hogy valósággal a lelketemet vizsgálja. Hihetetlen élmény volt. Én is sok mindent

hogy mégis miként tanítsam a gyerekeimet, ha én magam is olyan keveset tudok. A Rebbe erre azt mondta: „Ne aggódj, a gyerekeid tanítanak majd téged.” És ez később pont így is történt. A Rebbe többször is kihangsúlyozta, mennyire fontos, hogy a gyerekeim zsidó iskolában tanuljanak és zsidó oktatást

kor is elpusztítod? És Isten azt felelte hogy nem, tíz igaz emberrét már megkímélné a várost a pusztulástól.”

A Rebbe elképzelése az volt, hogy egy zsidó bárhol is akarjon élni és nyomot hagyni a világban, azt lehetővé kell tenni a számára. És ha te is egy vagy közülük, sőt mi több, vezető vagy, akkor kötelességed „addig a hajón maradni, amíg utas van rajta. Addig a te felelősséged gondoskodni az oktatásukról, a biztonságukról, és bármiről, amire csak szükségük van.” Ez volt a Rebbe próbája, amelynek végül sikerrel feleltem meg. Már akkor zsidó vezető voltam, mikor először találkoztam vele, de ő még többet akart kihozni belőlem. S ez sikerült is neki. Bár feleségemmel már régebb óta terveztük, hogy az esküvőnk után Izraelbe költözünk, végül Angliában maradtunk, s az ottani zsidók életét segítettük, különös tekintettel az oktatásra.

Conrad Morris

A néhai Conrad Morris brit-zsidó, filantróp és üzletember volt.

Számos karitatív szervezetnek volt a tagja, s komoly adományokkal segítette a zsidó iskolák elterjedését Izrael- és Nagy-Britannia-szerte.

Az interjút otthonában adta, 2012 májusában.

kérdeztem tőle. Megkérdeztem, hogy miként tudnám a gyermekeimet zsidóságra nevelni, tanítani, ha én magam is műveletlen vagyok benne. Mondtam, hogy ettől függetlenül jó zsidónak tartom magam, hiszen a munkaidőm legalább egyharmadát a zsidó közösségtől végzett tevékenységem tölti ki, és mert jó magam is mindig adakoztam, habár teljesen szekuláris életet éltem.

A Rebbének persze azt is elmondtam, hogy miért nem érintett meg addig a vallásos élet, a jiddiskájt. Még csak hét éves voltam, mikor édesanyámat elvesztettem, s nevelőthonba kerültem. Majd jött a háború, s az azt követő szűkölködés, így már tizennégy évesen dolgoznom kellett, hogy megéljek. A Rebbe nagyon tapintatosan kezelte az elhangzottakat. Ekkor kérdeztem meg,

kapjanak, én pedig megfogadtam a tanácsát. Mindegyik lányom és fiam zsidó oktatásban részesült, s mindannyian valóra váltották az ehhez fűzött reményeimet. Mindegyikükből jó, hagyományörző zsidó lett, akár csak az ő gyerekeikből.

Am a Rebbe még ennél is nagyobb hatást gyakorolt a zsidó vezetői tevékenységemre. Az alijázásomról (kivándorlás Izraelbe – a szerk.) is kérdeztem, hogy mi a véleménye, ám ezt a tervemet nem támogatta. Úgy tartotta, hogy az én elsődleges felelősségem a brit zsidó közösségekben betöltött szerepem. Ellenetesként rámutattam, hogy a brit zsidóság folyamatosan csökken. A Rebbe erre az érvemre így felelt: „Mikor Isten meg akarta semmisíteni Szodomát, Ábrahám tiltakozott. Azt kérdezte: 'S ha csak tíz igaz ember van a városban, ak-

Készült a lubavicsi Rebbe életét feldolgozó archívum videóinterjúja alapján.

Az archívum magyar nyelvű változata itt érhető el:

www.youtube.com/alubavicsirebbe

Napi bölcsesség

Ne keseredj el!

Azt írod, hogy felfedezvén minden hibádat, elkeseredtél.

Képzeld azt, hogy találál egy orvost, aki az utóbbi évek minden panaszára talál magyarázatot, és egy olyan receptet ad, ami biztos utat jelöl ki számodra, amely az egészséghez vezet. Nem kellene-e ugránoznod örömmödben a megkönnyebbüléstől?

Tzvi Freeman a lubavicsi Rebbe tanításai alapján

Kóser konyha

**Sliszel-chálá,
a kulcs alakú
bárchesz**

A Peszách ünnepét követő szombatra sok helyen kulcs alakú bárcheszt készítenek. A kulcs alakú bárcheszt jó ómennek tartják az ember jövedelmére nézve is: a zsidó nép peszáchkor vonult be az Ígéret Földjére, és az ünnepet követően már nem hullott manna az égből. A zsidóknak ettől fogva saját maguknak kellett előteremteniük a táplálékukat.

1 kg fehér liszt
1 ek. só

4 ek. száraz élesztő

½ pohár cukor

2 pohár langyos víz

1 tojás

1/3 pohár növényi olaj

A megkenéshez felvert tojás,
a megszóráshoz szezámmag.

A mázhoz: 1/3 pohár forró víz, 2 ek. cukor

A hozzávalókból lágy tésztát gyúrunk. Ha túlságosan ragacsos, apránként adjunk hozzá lisztet. Letakarva, egy órán át pihentetjük, majd lazán átggyúrjuk, újabb fél óra pihentetés után 3-4 kulcs alakot formázunk. A kulcs készülhet egy vagy több darabból, vagy formázhatunk egy hagyományos, fonott kalácsot, és díszíthetjük kicsi, kulcs alakú tésztadarabbal. 30-40 perc kelesztés után felvert tojással megkenjük a kulcsokat, és megszórujuk szezámmaggal. 180 fokon aranybarnára sütjük. Sütés után kanél segítségével elosztjuk a kulcsokon a mázat, majd rácson hagyjuk kihűlni.

Menachem Ziemba, a gettófelkelés rabbija**A varsói gettólázadás**

Véget ért Peszách ünnepe. Eltelt a széder, a félünnepek, megültük a Messiás lakomáját, a *Szeudát Mosiácho*t, hirdelve a fizikai megszabadulásról való megemlékezés után a szellemi megszabadulásba vetett hitünket. Pár nappal az egyiptomi kivonulásra emlékező ünnep után egy modernkori emléknap következik: Niszán hó 17. (idén április 23.), a varsói gettólázadás kezdete.

1942 nyarán 300 ezer zsidót hurcoltak el a varsói gettóból Treblinkába. Ahogy a tömeges mészárlás híre visszajutott a gettó elzárt, betegségekkel és halállal terhes világába, a rabként fogvatartott zsidók között felütötte fejét a lázadás szelleme. A Mila utca 18 szám alatti központból szervezve földalatti mozgalom indult, és a néhány háztömbnyi területre zsúfolt zsidók tízezrei fellázdak náci fogvatartóik ellen.

A felkelők 27 napig tartották magukat a német és lengyel katonákkal szemben, akiknek végül csak úgy sikerült levérni a lázadást, hogy felégették és a

Széder a varsói gettóban

földdel tették egyenlővé a gettót. A varsói gettólázadás a Holocaust történetének talán legheroikusabb eseménye volt - nem véletlen, hogy Izrael Állam holocaust-emléknapja is ehhez a felkeléshez kapcsolódik.

Menachem Ziemba rabbi

Számos hősiestörténetet ismerünk a gettó és a gettólázadás kapcsán, ám talán kevesen ismerik az 1883-ban született Menachem Ziemba rabbi nevét, aki az egyik nagy támogatója volt a felkelésnek. Ziemba rabbi gér hászidok csoportjához

tartozott, nagyapja nevelte fel. Bár sokáig nem működött rabbi-ként, végül beválasztották a varsói rabbinátusba és nagy hírnévre tett szert hálácha tudósként. Több tízezer oldalra rúgó életművének nagy része a gettóban a tűz martaléka lett. Sok más vezető rabbi-val együtt, Ziemba rabbi is jelen volt a későbbi lubavicsi rebbe, Menachem Mendel Schneerson rabbi esküvőjén Varsóban. Később Ziemba rabbi személyes találkozót is kezdeményezett, melyen a két hatalmas tudású rabbi hosszasan beszélgetett.

Ziemba rabbi a varsói gettóban sem veszítette el optimizmusát, és másokban is tartotta a lelket a megpróbáltatások idején. Bár többször lett volna lehetősége kapcsolatait felhasználva elmenekülni, mégis a gettóban maradt. Földalatti iskolákat szervezett a gettóbéli gyerekeknek – lányoknak és fiúknak egyaránt – és Tórárt tanított nekik.

Nagy támogatója volt a gettóban szerveződő lázadásnak – mind erkölcsileg mind anyagilag. Niszán hó 19-én, sábeszkor Ziemba rabbi házat felgyújtották a náci, a menekülő rabbit pedig agyonlőtték. Gettóbéli sírjából 1958-ban Izraelbe szállították, és Jeruzsálemben helyezték örök nyugalomra.

A varsói gettó felkelői, akár csak az Egyiptomból szabaduló rabszolgák ragaszkodtak a szabadságukhoz és a legsötétebb időben is készek voltak tenni önmagukért és közösségükért, és az Örökkévalóba vetett hittel álltak ellen a fizikai megsemmisítésnek.

Gut Sábesz – megjelenik hetente

Kiadja a Chabad-Lubavics – Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület / Published weekly by Chabad-Lubavitch – The Jewish Heritage Center of Hungary
1052 Budapest, Károly körút 20.

Telefon: +36-1-268-0183

www.zsido.com / info@zsido.com

Felelős kiadó: Oberlander Báruch rabbi

Főszerkesztő: Steiner Zsófia

A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja el!

Munkatársak: Golubovics Martina,

Dénes Anna, Kovács Kristóf

Nyomdai előkészítés: Juhász Valéria

ISSN 1416-4604

EMIH

EGYSÉGES MAGYARORSZÁGI
IZRAELITA HITKÖZSÉG